

ר' עובדיה מברטנורא
ב נותנים קרפף לעיר. כל הבא
למדוד תחומין מניח לעיר אור
של שבעים אמה ושירים שהן
שבעים אמה ושני שלישי אמה
ומשם מתחיל למדוד אלפים
אמה, שנאמר (במדבר לה)
מקיר העיר וחוצה אלף אמה
סביב, אמרה תורה תן חוצה
ואחר כך מדוד, כלומר תן לה
קרפף של שבעים אמה ושירים
ואח"כ מדוד משם והלאה: לא
אמרו קרפף אלא בין שתי
עיירות. שתי עיירות הסמוכות
זו לזו נותנין שבעים אמה
ושירים לכל אחת כדי לחברן
ע"י קרפפות הללו להיות כעיר
אחת, והבא ללכת מאחת מהן
[דרך] חברתה מודדים לו
אלפים אמה מחוץ לחברתה,
מפני ששתייהן כעיר אחת על
ידי קרפפות הללו שמחברין
ביניהן. והלכה כחכמים, שאין
נותנין קרפף לעיר אחת אלא
בין שתי עיירות בלבד: ג וכן
שלשה כפרים משולשים. לא
משולשים ממש, אלא שלישי
עומד מרחוק כנגד בין
החיצונים, וכל שאילו מכניס
אמצעי לביניהן ואין בין זה לזה
אלא מאה ארבעים ואחת אמה
ושליש, שהן ע' אמה ושני
שלישים לזו וע' אמה ושני
שלישים לזו, וכן לצד העיר
החיצונה האחרת אין בין
האמצעית לבניה אלא מאה וארבעים ואחד אמה ושליש, הרי שלשתן נחשבות כאחת, והיוצא
מאחת מהן לילך דרך חברותיה מונה מחומת חברתה החיצונה. וכמה יא בין האמצעית לחיצונית,
אלפים אמה, דהואיל ויכולה לבא אמצעית לחיצונה וחיצונה לאמצעית בלא עירוב אמרינן רואין

בין שהעיר עגולה או משולשת או בכל צורה שהיא,
מסמנים את ארבע גבולותיה בקוים ישרים היוצרים
מרובע, כְּדִי שִׁיְהֵא נְשָׁפֵר - מרוויח אֶת השטח
הנוסף של הַנְּוִיּוֹת:

משנה ב

לאחר שמסמנים את גבולות העיר, כמבואר במשנה
הקודמת, נותנין קרפף לעיר - מגרש של שבעים
אמה ושני שלישי האמה, שהוא נחשב כחלק מן
העיר, וממנו מתחילים למדוד את תחום שבת, דברי
רבי מאיר³⁹.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים: לֹא אָמְרוּ "קֶרֶפֶף", אֶלָּא בֵּין
שְׁתֵּי עִירוֹת, אִם יֵשׁ לָזוּ שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים,
וְלָזוּ שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים⁴⁰ כלומר, שהמרחק
ביניהן לא עולה על מאה ארבעים ואחת אמה ושליש
אמה - עוֹשֶׂה קֶרֶפֶף לְשִׁתֵּיהֶן לְהִיּוֹת כְּאַחַת -
נותנים קרפף לכל אחת מהן, ועל ידי כך נחשבות
כעיר אחת גדולה, והדר באחת מהן מהלך בשבת מזו
לזו וחוצה להן אלפיים אמה:

משנה ג

וְכֵן שְׁלֹשָׁה כְּפָרִים הַמְּשֻׁלְשֵׁינִי - העומדים
במשולש כצורת סגול: אִם יֵשׁ בֵּין שְׁנַיִם
הַחִיצוֹנִים מָאָה וְאַרְבַּעִים וְאַחַד וְשְׁלִישׁ -
כלומר רואים את הכפר האמצעי כאילו עומד בשורה
בין שני החיצונים, ואם אין בין הראשון לאמצעי וכן
בין האמצעי לאחרון אלא מאה ארבעים ואחת ושליש
האמצעית לבניה אלא מאה וארבעים ואחד אמה ושליש, הרי שלשתן נחשבות כאחת, והיוצא
מאחת מהן לילך דרך חברותיה מונה מחומת חברתה החיצונה. וכמה יא בין האמצעית לחיצונית,
אלפים אמה, דהואיל ויכולה לבא אמצעית לחיצונה וחיצונה לאמצעית בלא עירוב אמרינן רואין

ביאורים והרחבות

39. בגמרא (ג, א) לומד רבא את מקור דבריו של רבי מאיר, שנאמר לגבי ערי הלויים (במדבר
לה, ד): "מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב" - אמרה תורה: תן חוצה (תן מחוץ לעיר שטח של
קרפף) ואחר כך מדוד (משם והלאה).

אמה, דהיינו שיעור שני קרפיות - **עֲשֵׂה אֲמִצְעֵי אֵת שְׁלִשְׁתָּן לְהִיּוֹתָן כְּאֶחָד**⁴⁰:

משנה ד

אֵין מוֹדְדִין את תחום השבת **אֶלָּא בְּחֶבֶל** באורך **שֶׁל חֲמִשִּׁים אַמָּה, לֹא פְּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר**⁴¹.

וְלֹא יִמְדוּד אֶלָּא בהיותו אוחד את ראש החבל **כְּנֶגֶד לְבוֹ** - חכמים קבעו כך כדי שלא יתן אחד את החבל כנגד צווארו ואחד כנגד רגליו, ונמצאת המידה מתקצרת והתחום מתמעט.

הָיָה מוֹדֵד חבל אחרי חבל **וְהִגִּיעַ לְגִיא** - לעמק **אוּ לְגֵדֵר** של אבנים, אינו יורד לתוך הגיא ומודד את שיפועו, וכן אינו מעלה את החבל ומותחו במשופע משני צידי הגדר, אלא אם אין רוחבו יותר מחמישים אמה משפתו אל שפתו **מִבְּלִיעוֹ** - מבליע את מדרון הגיא או את גובה הגדר, שזה עומד על שפתו מכאן וזה עומד על שפתו מכאן, ומותחים את החבל מעל הגיא או הגדר משפה לשפה, **וְחוּזְרֵי לְמִדְתּוֹ** היינו: אם הגיא או הגדר רחבים מאד ואי אפשר להבליעם

שפתו מכאן ויבליעו מדרונו בחבל אחד: **וְחוּזְרֵי לְמִדְתּוֹ**. מדקתני חוזר למדתו, משמע שאם היה רחבו כנגד העיר יותר מחמישים ואינו יכול להבליעו שם בחבל, ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר

ביאורים והרחבות

40. **פירוש:** בגמרא (גז, ב) מבארים בשם רבה בשם רב אידי בשם רבי חנינא, שאין הכוונה ל"משולשים" ממש, דהיינו שלשה כפרים העומדים בשורה אחת זה אחר זה, אלא מדובר בכגון ששני כפרים עומדים זה מול זה, והשלישי עומד מן הצד כנגד הרווח שבין השניים. רואים, כל שהמרחק בין שני הכפרים החיצונים קטן דיו, שאילו היה מכניס הכפר האמצעי בחלל שביניהם - לא ישאר רווח בין הכפר הראשון לאמצעי וכן בין האמצעי לאחרון יותר ממאה ארבעים ואחת אמה ושליש, אזי רואים כאילו שלושת הכפרים נחשבים ככפר אחד, ומוודדים את תחום שבת חוץ לגבולות שלושתם. אבל אם המרחק גדול ממאה ארבעים ואחת אמה ושליש, אין נחשבים ככפר אחד.

41. בגמרא (נה, א) למדין מהו המקור שמוודדים רק בחבל של חמישים אמה: אמר רב יהודה אמר רב: דאמר קרא (בשמות כז, יח, לגבי חצר המשכן): "אורך החצר מאה באמה, ורוחב חמישים בחמישים" - אמרה תורה: בחבל של חמישים אמה מדוד. ובברייתא למדין מדוע "לא פחות ולא יותר": תנא, לא פחות - מפני שמרבה (מדת התחום, שכן כשמוודדים בחבל קצר יש חשש שימתחו אותו יותר ממדתו). ולא יותר - מפני שממעט (מדת התחום, שכן חבל ארוך קשה למתוחו כל הצורך, והוא שוקע באמצעו ואורכו מתקצר).

ר' עובדיה מברטנורא

כאילו אמצעית נתונה ביניהן. אבל אם רחוקה יותר מאלפים לא אמרינן רואין: ד אין מוודדין. אלפים אמה של תחום שבת אלא בחבל של פשתן ארוך חמישים אמה: לא פחות. שכשהחבל קצר נמתח הרבה ומאריך (האמה) [אצ"ל המדה]: ולא יותר. שכשהוא ארוך הרבה כובדו מכפילו באמצעיתו ומתקצר: אלא כנגד לבו. קבעו לו חכמים מקום לשום ראש החבל כל אחד נגד לבו, שאם יתן זה כנגד צווארו וזה כנגד רגליו החבל מתקצר והתחומין מתמעטין: לגדר. חומת אבנים שנפלה ונעשית גל גבוה ומשופע: מבליעו. אם אינו רחב חמישים אמה משפתו אל שפתו מלמעלה, אע"פ שיש במדרונו הלוך יותר מאלף, אין אומרים תעלה מדת מדרונו למדת התחום, אלא זה יעמוד על שפתו מכאן וזה יעמוד על

ר' עובדיה מברטנורא יכול להבליעו, הולך ומבליעו שם, ומודד והולך שם משפתו והלאה עד כנגד המקום שכלה בו רוחב הגיא כנגד העיר וחוזר למדתו כנגד העיר ומשלים את מדת תחומיו: הגיע להר מבליעו. והוא שלא יהיה הר זקוף הרבה אלא משופע, שבהלוך חמש אמות ממנו לא יגבה אלא י' טפחים, אבל אם הוא זקוף עד שבפחות מהלוך חמש אמות זקוף עשרה טפחים, אינו מבליעו, אלא אומדו בלבד והולך: והוא שלא יצא חוץ לתחום. כשהולך המודד להבליע ההר או הגיא, לא יצא חוץ לתחום למקום שראשי הגיא קצרים שיכול להבליעם שם כדי שיחזור אח"כ למדתו כנגד העיר, גזירה מפני שהרואה אותו מודד והולך שם יאמר שמדת תחומים של צדי העיר באה עד כאן: בוז אמר רבי דוסתאי. בוז למעוטי עיר מקלט ועגלה ערופה הקרובה אל החלל שאין מקדרין בהן: מקדרין. נוקבין, רואין כאילו נוקבין אותן

ומודדים דרך הנקב למעט מדת מדרונו, כדאמרין בגמ' שמודדין אותו בחבל של ד' אמות והתחתון מניח את החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו, וכן מודדין אותו כולו ד' אמות ד' אמות ומתמעט מדרון של כל ד' אמות חצי קומת אדם. והלכה כרבי דוסתאי: ה אין מודדין אלא מן המומחה.

בחבל של חמישים אמה אלא אם כן יסטו לצד ימין או לצד שמאל שלא כנגד העיר, מותר, ואחר כך חוזרים לקו הקודם שכנגד העיר, ומשלימים את מידת התחום. וכן הדין אם הגיע לְהַר - מִבְּלִיעוּ - מבליע את שיפועו על ידי שיעמיד עמוד גבוה מצד אחד של ההר וכן כנגדו, ומעליו מותח חבל ישר וְחֹזֵר לְמִדְתּוֹ, וּבְלִבְד שְׁלֹא יֵצֵא חוּץ לְתַחֲוּם - אם ההר או הגיא רחבים מאוד בתוך התחום ואינו יכול להבליעם בחבל של חמישים אמה, אך מחוץ לתחום הם צרים, אסור לו לצאת חוץ לתחום כדי להבליעם, אלא אם ההר או הגיא הנמצאים בתחום שבת רחבים יותר מחמישים אמה וְאֵינוּ יָכוֹל לְהַבְלִיעוֹ, בְּזוֹ אָמַר רַבִּי דוֹסְתַאי בְּרַבִּי יְנָאי* מִשּׁוּם רַבִּי מְאִיר: שְׁמַעְתִּי שְׁמַקְדְּרִין בְּהָרִים - נוקבים בהם, כלומר רואים את ההרים כאילו הם נקובים ומודדים את הקרקע שתחתיהם, דהיינו שמודדים את ההר בחבל של ארבע אמות, והעומד בהר למטה או חוזו כנגד ליבו, והעומד למעלה או חוזו כנגד רגליו, וכך מודדים את כל מדרון ההר:

משנה ה

אין מודדין את התחום אלא מן - על ידי

רבי דוסתאי ברבי ינאי היה תנא בדור החמישי. נראה שהיה תלמידו של רבי מאיר, שכן הוא מוסר בשמו מאמרי אגדה והלכה. חי בדורו של רבי יהודה הנשיא. בבבלי גיטין (יד, ב) מובא שיצא לבלב עם ר' יוסי בן כיפר. תנן באבות (ג, ח): רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר: פל השוכח דבר אָהָד ממשנתו, מעלה עליו הקטוב קאלו מתחייב בנפשו, שְׁנֶאֱמַר (דברים ד): "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשפח את הדברים אשר ראו עיניך". יכול אפלו תקפה עליו משנתו? תלמוד לומר: (שם) ופן יסורו מלְכַבֵּד כָּל יְמֵי חַיָּה, הָא אֵינוּ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ עַד שְׁיָשֵׁב וְיִסְיָכֵם מִלְּבֹ. עוד גרסינן בגמרא בבא בתרא (י, א) במעלת הצדקה, דרש רבי דוסתאי ברבי ינאי: בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם: מדת בשר ודם, אדם מביא דרון גדול למלך, ספק מקבלין אותו הימנו ספק אין מקבלין אותו הימנו, ואם תמצא לומר מקבלים אותו ממנו, ספק רואה פני המלך ספק אינו רואה פני המלך, והקדוש ברוך הוא אינו כן, אדם נתן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה, שנאמר: "אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך".